

dać. Niektóre informacje można będzie z pewnością uzupełnić w przyszłości (konkordancja numerów katalogowych, starych sygnatur „krasicyńskich” oraz nowych sygnatur „wawelskich” może być wykonana dla całości korpusu druków z okresu XVI–XVIII wieku), niektóre mogą stać się przedmiotem dalszych studiów, do których katalog trojga bibliografów jest niewątpliwie zachętą i zaproszeniem²⁴. Już teraz jednak mogą stać się w przekonaniu piszącego te słowa podstawą do refleksji na temat metod i ograniczeń związanych z opracowywaniem historycznych księgozbiorów w kontekście ewolucji, która dokonała się w ramach dyscypliny wiedzy, jaką jest historia książki.

Michał Choptiany

²⁴ Oprócz przywoływanych już opracowań istnieją także inne wzorce tego rodzaju rzetelnych prac rekonstrukcyjnych, zob. np. *The catalogue of the book collection of the Jesuit College in Braniewo held in the University Library in Uppsala* * *Katalog księgozbioru Kolegium Jezuitów w Braniewie zachowanego w Bibliotece Uniwersyteckiej w Uppsali*. Red. Józef Trypućko, Michał Spandowski, Sławomir Szyller, Warszawa-Uppsala: Biblioteka Narodowa-Universitetsbibliotek 2007, Vol. 1–3 (Acta Universitatis Upsaliensis. Acta Bibliothecae R. Universitatis Upsaliensis 41).

Bibliotekarstwo. Red. Anna Tokarska, Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich 2013, 727 s. (Seria: Nauka — Dydaktyka — Praktyka 144). ISBN 978-83-61464-95-2

W 2013 roku, w serii Wydawnictwa Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich „Nauka — Dydaktyka — Praktyka” ukazał się długo oczekiwany nowoczesny podręcznik pt. *Bibliotekarstwo*, będący pracą zbiorową pod redakcją Anny Tokarskiej. Recenzentami opracowania byli prof. dr hab. Elżbieta Barbara Zybert (Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego) i dr hab. Remigiusz Sapa (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego). Publikacja została dofinansowana przez Uniwersytet Śląski w Katowicach oraz Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego we współpracy z Instytutem Książki. Ta obszerna praca liczy 727 stron i jest niemal pełnym kompendium zagadnień bibliotekarstwa.

Opracowanie pod redakcją dr hab. Anny Tokarskiej, kierownika Zakładu Bibliotekoznawstwa Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego (IBiIN UŚ) zostało przygotowane w znaczącym stopniu przez pracowników tego Instytutu. Na 34 autorów poszczególnych rozdziałów 22 (65%) reprezentuje środowisko UŚ. Pozostali pracują w instytutach bibliotekoznawstwa i bibliotekach naukowych Uniwersytetu Warszawskiego (2 osoby), Uniwersytetu Jagiellońskiego (2 osoby), Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu w Białymstoku, Uniwersytetu A. Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Bibliotece Ossolineum, Bibliotece Śląskiej, Bibliotece PAN w Gdańsku, Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego. Idea opracowania publikacji przez IBiIN UŚ nawiązuje do wcześniejszych opracowań podobnego podręcznika, jaki został przygotowany także przez zespół pracowników tego Uniwersytetu. Było to *Bibliotekarstwo*, pod red. prof. Zbigniewa Żmigrodzkiego, które ukazało się w 1994 roku (2. wyd. poprawione, uzupełnione i rozszerzone w 1998 roku).

Niektórzy z autorów podręcznika z roku 2013 byli również współtwórcami tego z 1994: m.in. Anna Tokarska, Grażyna Tetela, Zdzisław Gębołyś, a także wydania z 1998 roku: Renata Frączek, Zdzisław Gębołyś, Jolanta Gwioździk, Diana Pietruch-Reizes, Jerzy Piertuch-Reizes, Grażyna Tetela i Anna Tokarska — tym razem jako redaktor. Tak więc autorzy ci mieli już pewne doświadczenie, w tym dydaktyczne, i mogli stworzyć nową jakość, zajmując się wcześniej podobną tematyką. Ważne jest, że po niemal 20 latach od ukazania się pierwszego wydania pojawił się niezwykle interesujący i potrzebny podręcznik, przedstawiający najważniejsze problemy współczesnego bibliotekarstwa, za co jego twórcom należą się słowa uznania. Zdaniem redaktora podręcznik przeznaczony jest dla studentów kierunku informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, studiów kształcących bibliotekarzy na kierunkach odwołujących się do dorobku bibliologii i informatologii, słuchaczy studiów podyplomowych oraz bibliotekarzy praktyków (*Wstęp*, s. 17).

Należy sądzić, że praca ta zastąpi lub uzupełni dotychczasowe podręczniki, zarówno *Bibliotekarstwo* pod red. Z. Żmigrodzkiego, jak i podręcznik z 1956 roku *Bibliotekarstwo naukowe z uwzględnieniem dokumentacji naukowo-technicznej* pod red. Adama Łysakowskiego. Ten ostatni przez dziesiątki lat był podstawowym podręcznikiem dla studentów bibliotekoznawstwa, a i dzisiaj można odwoływać się do pewnych jego treści, uwzględniając głównie aspekt historycznego rozwoju wybranych procesów bibliotecznych i informacyjnych. Porównanie tych dwóch opracowań pokazuje, jak bardzo zmieniły się biblioteki w minionym półwieczu i jak ogromny postęp dokonał się w zakresie bibliotekarstwa rozumianego przez Annę Tokarską jako „znajomość teorii i praktycznych umiejętności potrzebnych do wykonywania zawodu bibliotekarza: organizowania dostępu, archiwizowania i informowania o zasobach bibliotecznych sprofilowanych zgodnie z potrzebami użytkowników informacji i narodową polityką biblioteczną” (s. 30).

Zaprezentowana przez zespół UŚ i współpracujących autorów synteza niewątpliwie przedstawia świeże spojrzenie na zagadnienia bibliotekarstwa z uwzględnieniem najnowszych rozwiązań w zakresie podstawowej wiedzy o bibliotece, problematyki organizacji bibliotek, ich zarządzania, rozwoju usług bibliotecznych, opracowania zbiorów bibliotecznych oraz technologii informacyjnych, mających ogromny wpływ na niemal wszystkie procesy biblioteczne. W porównaniu z podręcznikiem z 1998 roku widoczne są przede wszystkim aspekty uwspółcześnienia problematyki bibliotekarskiej, uzupełnienia zagadnień o najnowsze rozwiązania organizacyjne, uaktualnienie stanu prawnego, przytoczenie licznych przykładów rozwiązań stosowanych w bibliotekach polskich i zagranicznych, oparcie na najnowszej literaturze. Największą zaletą opracowania jest uzupełnienie problematyki o nowe, współczesne zagadnienia, szczególnie w zakresie technologii informacyjnych, nowych mediów, systemów i sieci bibliotecznych, oraz te dotyczące zarządzania biblioteką, które w podręczniku z 1998 roku były potraktowane marginalnie.

Całość materiału w nowym podręczniku została podzielona na sześć modułów, odpowiadających modułom kształcenia realizowanym w programach wielu uczelni edukujących przyszłych bibliotekarzy i pracowników informacji. Zamysł ten wydaje się ciekawy i nowatorski, porządkuje on treści w poszczególnych modułach i ich 41 rozdziałach. Liczba rozdziałów w poszczególnych modułach wynosi od 5 do 10. Liczą one zazwyczaj po kilkanaście stron, przy czym występują rozdziały zawierające od 7 do 48 stron. Niektóre z nich zostały podzielone na podrozdziały, co porządkuje prezentowane treści. Podając

definicje omawianych terminów, autorzy często przytaczają te zawarte w *Podręcznym słowniku bibliotekarza* (Warszawa 2011) lub w innych, klasycznych już publikacjach uznanych autorów. Proponują także własne definicje różnych terminów. Wszyscy autorzy uzupełniali prezentowane treści dodatkową literaturą lub przypisami.

Pierwszy moduł „Podstawy wiedzy o bibliotece” w sześciu rozdziałach podejmuje takie tematy, jak: *Biblioteka w przestrzeni informacyjnej*, *Podstawy prawne funkcjonowania bibliotek i działalności informacyjnej*, *Typologia i misja bibliotek w kontekście historycznym*, *Biblioteka w systemie kultury*, *Bibliotekarstwo a bibliotekoznawstwo, bibliologia i informatologia*, *Metody badań ogólnie stosowane i szczegółowe*. Na uwagę zasługują rozdziały poświęcone ujęciu biblioteki w przestrzeni informacyjnej oraz w systemie kultury. Zagadnienia te są niewątpliwie ważne w obecnej rzeczywistości społecznej. Wątpliwości nasuwają niektóre zagadnienia zamieszczone w rozdziale dotyczącym podstaw prawnych funkcjonowania bibliotek, przede wszystkim z powodu nieobowiązania niektórych z przytoczonych aktów prawnych. Dotyczy to na przykład rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki z 19 marca 1998 roku w sprawie zasad i trybu zaliczania bibliotek do bibliotek naukowych. Obecnie obowiązuje rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 kwietnia 2012 roku. Podobna sytuacja odnosi się także do innych dokumentów (dotyczących narodowego zasobu bibliotecznego czy funkcjonowania bibliotek pedagogicznych). Pomyłki te wynikają prawdopodobnie z potrzeby wcześniejszego złożenia tekstu do druku i niemożności uwzględnienia aktualnych przepisów. Niemniej na uwagę zasługuje omówienie przez autorkę tego rozdziału (Dianę Pietruch-Reizes) przepisów prawnych w ujęciu historycznym, usystematyzowanie ich oraz przedstawienie w tabeli obowiązujących aktów prawnych według stanu na dzień 27 kwietnia 2012 roku. Interesujący jest także rozdział I.5 autorstwa Elżbiety Gondek, przedstawiający w dużym skrócie, lecz niezwykle przejrzysto rozwój dyscypliny, uzupełniony przedstawionymi w tabeli koncepcjami bibliotekoznawstwa proponowanymi przez czterech uznanych bibliotekoznawców oraz dwiema bibliografiami bibliologicznymi. Na podkreślenie zasługuje także rozdział I.6 poświęcony metodom badań stosowanych w bibliotekoznawstwie, w którym autorka (Elżbieta Gondek) w syntetyczny sposób przedstawiła najważniejsze metody, techniki badawcze i narzędzia, omawiane dotąd bardziej lub mniej szczegółowo w licznych publikacjach. Zebranie ich w jednym rozdziale i zilustrowanie dodatkowo w specjalnej tabeli (s. 124–125) może być niezwykle przydatne dla studentów bibliotekoznawstwa i innych grup czytelników.

Drugi moduł „Organizacja i zarządzanie zasobami” w sześciu rozdziałach przedstawia następujące zagadnienia: *Polityka gromadzenia i selekcja zbiorów*, *Zbiory specjalne*, *Digitalizacja zbiorów bibliecznych*, *Biblioteki cyfrowe*, *Ochrona i konserwacja zbiorów*, *Narodowy zasób biblieczny*. Tematy poruszane w tych rozdziałach dotyczą w większości bardzo praktycznych działań w bibliotece i niewątpliwie przy ograniczonej objętości należało odsyłać czytelników do literatury uzupełniającej. W rozdz. II.1, w którym autorka (Grażyna Tetela) omówiła problemy ewidencji i selekcji zbiorów, zabrakło odniesienia do Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 29 października 2008 r. w sprawie sposobu ewidencji materiałów bibliecznych (Dz.U. 2008 Nr 205, poz. 1283). W rozdziale tym można było, chociaż w krótkim akapicie, wymienić podstawowy podział zbiorów bibliecznych. Także w rozdz. II.2 można było wspomnieć

o tzw. szarej literaturze (*grey literature*). Nową, w stosunku do podręcznika z 1998 roku, tematykę podejmują rozdziały dotyczące digitalizacji i bibliotek cyfrowych. Są one bardzo przejrzyste i jasno przedstawione oraz zawierają dodatkowo obszerną bibliografię. Uwzględnienie ich w podręczniku świadczy wyraźnie o rozwoju dyscypliny i konieczności przedstawienia najnowszych rozwiązań technologii cyfrowej w bibliotekarstwie. Jeśli chodzi o rozdział poświęcony narodowemu zasobowi bibliotecznemu, to należy stwierdzić, że mylące jest wymienienie na wstępie 56 bibliotek, które tworzą narodowy zasób biblioteczny, podczas gdy w końcowej części rozdziału autorka pisze, że rozporządzenie z 1998 roku, zgodnie z którym ustalony był wykaz, utraciło moc prawną. Problemy NZB regulują obecnie całkiem nowe przepisy.

Trzeci moduł „Organizowanie informacji w bibliotece”, liczący 10 rozdziałów, należy w podręczniku do najobszerniejszych. Obejmuje on takie zagadnienia, jak: *Opis bibliograficzny dokumentów wg ISBD. Struktura rekordu, Opis bibliograficzny obiektów cyfrowych. Metadane, Hasła wzorcowe opisu bibliograficznego. Struktura kartoteki haseł wzorcowych, Opracowanie rzeczowe zbiorów bibliotecznych, Klasyfikacje biblioteczne i bibliograficzne, Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiętna, Języki haseł przedmiotowych. Katalogowanie przedmiotowe, Język Haseł Przedmiotowych Biblioteki Narodowej, Język haseł przedmiotowych KABA, Przyszłość języków informacyjnych*. Zagadnienia zostały przedstawione zarówno w ujęciu historycznym, jak i praktycznym. Ten ostatni jest wyraźnie zauważalny w przypadku rozdz. III.1, liczącego 48 stron, omawiającego problemy katalogowania oraz wzory opisów bibliograficznych książek, wydawnictw ciągłych i zbiorów specjalnych. Rozdział uzupełnia bardzo obszerna bibliografia (96 poz.). Jeśli wziąć pod uwagę coraz popularniejsze w zbiorach biblioteki dokumenty cyfrowe, istotne stało się omówienie opisów bibliograficznych obiektów cyfrowych, z uwzględnieniem podstawowych definicji i schematów metadanych. Rozbudowane zostały rozdziały dotyczące opracowania rzeczowego zbiorów i języków informacyjno-wyszukiwawczych. Są one jasno przedstawione, co jest zasługą ich autorów, specjalistów w tym zakresie. Odnośnie do rozdziału III.9, dotyczącego języka KABA, to liczba bibliotek współtworzących język KABA wzrosła z 29, o których wspomina autor (Przemysław Ćwikowski), do 38. Być może dane przytoczone przez autora pochodzą z lat wcześniejszych, a obecnie wzrosła aktywność bibliotek tworzących ten język. Znalazły się też pewne nieścisłości przy podaniu czasu, w którym pojawił się termin „język informacyjno-wyszukiwawczy”. W rozdz. III.4 (s. 295) jest mowa, że miało to miejsce na przełomie lat 50. i 60. XX wieku, a w rozdz. III.10 (s. 392), że na przełomie lat 60. i 70. Rozdział dotyczący przyszłości języków informacyjnych jest potrzebny, gdyż przygotowuje nas na pewne zmiany, jakie mogą zaistnieć w przyszłych systemach bibliotecznych związanych z wyszukiwaniem dokumentów.

Moduł czwarty „Organizowanie dostępu do informacji” obejmuje pięć rozdziałów: *Technologie informacyjne w bibliotece, Nowe media w bibliotece, Systemy biblioteczne — w kierunku integracji dostępu do informacji, Wyszukiwanie informacji w Internecie, Współpraca w zakresie tworzenia i udostępniania źródeł informacji*. Rozdziały te dotyczą najnowszych rozwiązań w bibliotekarstwie, związanych głównie z rozwojem technologii informacyjnych, i poszczególni autorzy przedstawili te trudne czasami tematy w sposób wyczerpujący, od wprowadzenia do zagadnień systemów, przez nowe media, wyszukiwa-

nie informacji w Internecie do tworzenia baz danych. Bardziej szczegółowe opracowania znajdują się w załączonych bibliografiach. Rozdziały te są aktualne dla bibliotekarstwa XXI wieku.

Piąty moduł „Usługi biblioteczne i użytkownicy bibliotek” obejmuje siedem rozdziałów i przygotowany jest w całości przez pracowników IBiIN UŚ. Przedstawiono w nim: *Działalność usługową bibliotek*, *Działalność wydawniczą bibliotek*, *Jakość w działalności bibliotek*, *Udostępnianie zbiorów*, *Czytelnictwo i jego badania*, *Pedagogikę biblioteczną*, *Edukację medialną i informacyjną*. Zagadnienia te są podstawowe dla działalności biblioteki, jeśli wziąć pod uwagę jej usługowy charakter. Zostały one rzetelnie omówione w nowym ujęciu z uwzględnieniem najnowszych koncepcji, między innymi jakości usług bibliotecznych. Omówienia te wyraźnie zyskują w porównaniu z podobnymi tematami przedstawionym w podręczniku z 1998 roku. Na uwagę zasługują szczególnie dwa rozdziały, które są *novum* w stosunku do poprzedniego podręcznika. Są to bardzo ważne w obecnej działalności bibliotek zagadnienia dotyczące jakości oferowanych w bibliotekach usług z uwzględnieniem wskaźników efektywności oraz problemów edukacji medialnej i informacyjnej. W ostatnim rozdziale został ciekawie przedstawiony temat z uwzględnieniem najnowszej terminologii, omówieniem kompetencji informacyjnych, programów kształcenia w zakresie edukacji medialnej na różnych etapach nauczania.

Ostatni, szósty moduł „Zarządzanie biblioteką i jej wizerunkiem” jest niezwykle przydatny i ważny dla współczesnego bibliotekarstwa. W siedmiu rozdziałach przedstawione zostały takie tematy, jak: *Zarządzanie strategiczne biblioteką*, *Zarządzanie finansami i pozyskiwanie funduszy*, *Zarządzanie zasobami ludzkimi w bibliotece*, *Marketing biblioteczny*, *Zawód i kształcenie bibliotekarzy*, *Nowe role bibliotekarzy*, *Etyka biblioteczna i informacyjna*, *Projektowanie bibliotek*. Zagadnienia te nie są nowe w literaturze bibliotekarskiej, jednakże wybranie najważniejszych problemów, uporządkowanie zagadnień, zebranie materiałów z różnych źródeł, zdefiniowanie terminów, odsłanie do bogatej najnowszej literatury daje czytelnikom lepszą możliwość zapoznania się z tymi tematami. Na uwagę zasługują zwłaszcza rozdziały dotyczące zarządzania strategicznego biblioteką i zarządzania finansami. W rozdziale VI.1, dotyczącym zarządzania strategicznego, zostały omówione misja i wizja biblioteki, chociaż temat ten pojawił się także w rozdziale I.3. Marginesowo zostało potraktowane zagadnienie outsourcingu. Termin ten pojawia się w indeksie przedmiotowym, jednak na stronach, na których według indeksu zagadnienia te mają być omawiane, terminu tego nie ma. W przypadku rozdziału omawiającego zarządzanie finansami chyba po raz pierwszy w podręczniku bibliotekarstwa zagadnienie to zostało tak obszernie omówione. Przedstawiono między innymi rozmaite możliwości pozyskiwania funduszy z różnego rodzaju programów, grantów, środków unijnych. W rozdziale VI.5, dotyczącym zawodu bibliotekarza, znalazły się nieaktualne już informacje o przepisach prawnych dotyczących grupy zawodowej bibliotekarzy. W tym zakresie zmieniło się wiele w związku z tak zwaną ustawą deregulacyjną (Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustaw regulujących wykonanie niektórych zawodów — Dz.U. 2013 poz. 829) i jakkolwiek autorka (Grażyna Tetela) w przypisie 8 na s. 653 oraz w ostatnim akapicie rozdziału słusznie podaje, że toczą się dyskusje i planowane są zmiany w przepisach dotyczą-

cych zawodu bibliotekarza, to jednak bardziej właściwe byłoby podanie tej informacji wcześniej, gdyż czytelnik studiujący ten rozdział dopiero pod koniec dowiadyuje się, iż to, o czym przeczytał, jest już nieaktualne. Zmieniły się nie tylko przepisy dotyczące bibliotekarzy dyplomowanych, lecz także między innymi wymagania kwalifikacyjne uprawniające do zajmowania w bibliotekach stanowisk bibliotekarskich (rozporządzenie MKiDzN z 2012 r. zostało uchylone) oraz zapisy w ustawie o bibliotekach z 1997 roku odnośnie do pracowników bibliotek. Tematy poruszane w tym rozdziale są bardzo praktyczne i żywotne i dlatego ważne jest, aby uświadamiać czytelników, w tym studentów, o konieczności starannego śledzenia obecnego stanu przepisów prawnych nie tylko odnośnie do zawodu bibliotekarza, lecz także innych obowiązujących w bibliotekach przepisów prawnych. Wydaje się też, że rozdział ten powinien zostać umieszczony przed rozdziałem VI.3, zajmującym się zarządzaniem zasobami ludzkimi. Ciekawie również przedstawiono (w rozdziale VI.7) problemy współczesnego projektowania bibliotek. Znalazły się tam wskazówki co do projektowania nowoczesnych wnętrz budynków bibliotecznych oraz omówienie kierunków współczesnego budownictwa bibliotecznego i procesu inwestycyjnego.

W przypadku podręcznika, który ma stanowić kompendium wiedzy z zakresu bibliotekarstwa, trudno jest osiągnąć doskonałość. Przy ograniczonej objętości i konieczności syntetycznego omówienia tematów nie można ustrzec się od uchybień i pominięcia niektórych zagadnień. Wydaje się, że zbyt lakonicznie potraktowano na przykład zagadnienie statystyki i sprawozdawczości bibliotecznego, wspomnianej wcześniej ewidencji zbiorów, standaryzacji i analizy funkcjonowania bibliotek polskich, zagadnień współpracy bibliotek na różnych płaszczyznach — poza wspomnieniem o współpracy w zakresie udostępniania i tworzenia źródeł informacji czy udziale tych organizacji, jeśli chodzi o marketing; przy okazji można było szerzej wspomnieć o organizacjach bibliotekarskich. Zauważa się pewne powtarzanie tematów, chociaż można to usprawiedliwić faktem, że poszczególne rozdziały stanowią pewne odrębne całości.

Bardzo ważne i pomocne dla czytelnika są: bibliografia ogólna, licząca 126 pozycji, umieszczona (niezależnie od bibliografii załączonych na końcu poszczególnych rozdziałów) na końcu tomu oraz wykazy zawierające: 1) obecnie wydawane czasopisma bibliotekarskie (64 tytuły) i wybrane tytuły czasopism już niewydawanych (11 tytułów); 2) wybrane serwisy internetowe, które obejmują: biblioteki cyfrowe i repozytoria, czasopisma elektroniczne, ogólnodostępne bazy danych, katalogi centralne i rozproszone, organizacje zagraniczne i polskie, wybrane strony polskich bibliotek i mediotek, programy dla bibliotek, polskie akcje biblioteczne i czytelnicze, portale, wortale, blogi. Podręcznik uzupełniają angielsko-polski słownik podstawowych terminów bibliotekarskich, indeks osobowy i indeks przedmiotowy.

Należy zwrócić uwagę na szatę graficzną podręcznika. Wyróżnić można elegancką, ciekawą okładkę i staranne szycie poszczególnych arkuszy, dzięki któremu książka nie rozpadnie się przy wielokrotnym używaniu. Pewnym mankamentem publikacji jest dosyć drobny druk, który przy czytaniu podręcznika jako materiału dydaktycznego może sprawić pewien kłopot. Może większa interlinia pozwoliłaby na bardziej przejrzysty tekst. Wygodniejsze dla czytelnika byłyby także liczniejsze wyróżnienia, podkreślenia, umiesz-

czenie omawianych zagadnień na marginesie; żywa pagina zamieszczona na dole strony czasami zlewa się z przypisami. Oczywiście zdaję sobie sprawę, że przy tak obszernym dziele zmiany edytorskie spowodowałyby jeszcze większą objętość, a tym samym wzrost kosztów druku.

Ogólnie należy wysoko ocenić wysiłek włożony w przygotowanie tego podręcznika. Wymagało to dużej odwagi, determinacji i pracy, aby skompletować zespół autorski, opracować nowatorską koncepcję, czuwać nad całością, zabiegać o fundusze i organizować pracę zespołu, co niewątpliwie jest zasługą redaktor Anny Tokarskiej. Należy sądzić, że przedsięwzięciu temu przyświecało przekonanie, że tego typu opracowanie jest niezbędne dla polskiego środowiska bibliotekarskiego, głównie dla studentów, ale również dla bibliotekarzy praktyków. W podręczniku znalazły się podstawowe definicje terminów bibliotekarskich, często prezentowane jako nowatorskie przez poszczególnych autorów, uaktualniona problematyka zagadnień bibliotekarskich, czasami dyskusyjne rozwiązania, uzupełniająca bibliografia poszerzająca treści zamieszczone w poszczególnych rozdziałach oraz bardzo przydatne dodatki. Należy mieć nadzieję, że ten nowoczesny podręcznik będzie rzeczywiście dobrze służył osobom kształcącym się, doskonalącym wiedzę z zakresu bibliotekarstwa oraz bibliotekarzom praktykom w XXI wieku.

Danuta Konieczna

Libri magistri muti sunt. Pocta Jaroslavě Kašparové. K vydání připravily Alena Čísařová Smítková, Andrea Jelínková a Milada Svobodová. Praha: Knihovna Akademie věd ČR 2013, 430 s. ISBN 978-80-86675-24-4

Czechy, jak w swej monumentalnej *Encyklopedie knihy* (Praha 2006) stwierdził znany badacz dawnej książki Petr Vojt (notabene jeden z autorów recenzowanego tomu), to „brama między słowiańskim a niemieckim drukarstwem”. Historia czeskiej książki i bibliotek jest więc szczególnie ważna dla europejskiego badacza, zwłaszcza pochodzącego z Europy Środkowej. Znajomość procesów i przemian zachodzących w kulturze książki na ziemiach czeskich pozwala lepiej zrozumieć uwarunkowania, jakim podlegała książka w sąsiednich krajach. Recenzowany tom daje sporo okazji do przemyśleń nad społeczną rolą książki, potwierdzając prawdziwość tytułowego przysłowia, że *Książki są milczącymi nauczycielami*.

Jaroslava Kašparová, na której cześć wydano tę pracę, jest znaną uczoną, związaną z najważniejszymi bibliotekami czeskimi: Oddziałem Rękopisów i Starych Druków Biblioteki Narodowej Republiki Czeskiej oraz Oddziałem Starych Druków Biblioteki Muzeum Narodowego. Jest uznanym ekspertem w dziedzinie książki dawnej, zwłaszcza związanej z kulturą romańską (z wykształcenia jest romanistką), a także autorką czeskiej wersji norm opisu starych druków. Współpracowała z Instytutem Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Karola oraz z Wydziałem Filozoficznym Uniwersytetu Południowoczeskiego w Czeskich Budziejowicach, była też redaktorką „Sborníku Národního muzea (řada C)”. Obecnie opiekuje się bogatymi zbiorami